

УДК 336.225.673

Ганна Поберезька

ВИДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ПЕРЕВІРОК ОРГАНАМИ ПОДАТКОВОЇ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

У статті автор приділила увагу дослідженню питання особливостей організації та ведення фінансового контролю органами державної податкової служби за правильністю обчислення та своєчасністю сплати податків, що встановлені Податковим кодексом України.

Зокрема розкриті питання: види перевірок, організація їх проведення, умови та порядок допуску посадових осіб органів державної податкової служби до проведення перевірок документальне забезпечення перевірок строки проведення перевірок тощо.

Ключові слова: податки, камеральна перевірка, документальна планова перевірка, документальна позапланова перевірка, фактична перевірка, податкова служба.

В статті автор уделила внимание исследованию вопроса особенностей организации и ведения финансового контроля органами государственной налоговой службы за правильностью исчисления и своевременностью уплаты налогов, установленных Налоговым кодексом Украины.

В частности раскрыты вопросы: виды проверок, порядок их проведения, условия и порядок допуска должностных лиц органов государственной налоговой службы к проведению проверок документальное обеспечение проверок сроки проведения проверок и др.

Ключевые слова: налоги, камеральная проверка, документальная плановая проверка, документальная внеплановая проверка, фактическая проверка, налоговая служба.

The author paid attention to the research question of features and maintaining financial control by the tax authorities for the correct calculation and timely payment of taxes established by the Tax Code of Ukraine.

Specifically disclosed question: inspections, order their conduct, conditions and procedure for admission officials of the tax administration to inspection documentation of inspections terms of inspections and more.

Keywords: taxes, a desk test, routine test documentary, documentary unscheduled test, the actual test, the tax office.

Постановка проблеми. З набранням чинності Податкового кодексу України (далі ПКУ) у 2011 р. відбулися значні зміни в оподаткуванні підприємств. Змінилась кількість і назва окремих податків. У свою чергу, до прийнятого Податкового кодексу України вже встановлено велику кількість змін та доповнень.

© Поберезька Г. П., 2013

Змінився підхід до організації і періодичності проведення перевірок органами державної податкової служби, їх документального забезпечення строків проведення та оформлення результатів перевірок. З огляду на зміни, що відбулися в системі фінансового контролю, щодо правильності обчислення і своєчасності сплати постає питання повнішого і чіткішого орієнтування в цих змінах і насамперед в адмініструванні податків.

Мета статті. Підкреслити особливості організації здійснення різних видів перевірок платників податків в умовах чинності ПКУ з врахуванням прийнятих до нього змін та доповнень.

Викладення основного матеріалу. Проведення контролю за своєчасним, правильним нарахуванням та сплатою податків юридичними та фізичними особами – підприємцями перш за все покладено на органи державної податкової служби.

Органи державної податкової служби мають право в межах своїх повноважень проводити такі види перевірок: камеральні, документальні (планові або позапланові, виїзні чи невиїзні), та фактичні.

Камеральною вважається перевірка, яка проводиться в приміщенні органу державної податкової служби виключно на підставі даних, зазначених в податкових деклараціях (розрахунках) платника податку. Як правило, камеральна перевірка проводиться для підтвердження наявності права платника податку на бюджетне відшкодування суми ПДВ на вивезені товари (послуги) за межі митної території України. Протягом 30 календарних днів, що настають заграничним терміном отримання податкової декларації, податковий орган проводить камеральну перевірку заявлених у ній даних. Загальний термін проведення камеральних та позапланових перевірок щодо розрахунку суми бюджетного відшкодування за наявності достатніх підстав з урахуванням строків зупинення не може перевищувати 60 календарних днів. За результатами камеральних перевірок у разі встановлення порушень складається акт у двох примірниках, який підписується посадовими особами, що проводили перевірку, і після реєстрації в органі державної податкової служби вручається або надається для підписання протягом трьох робочих днів платнику податку, а потім належним чином вручається платнику податків.

Камеральні та документальні перевірки проводяться виключно в порядку, встановленому Податковим кодексом України.

Документальна перевірка – це перевірка, предметом якої є своєчасність, достовірність, повнота нарахування та сплата всіх податків і зборів, а також дотримання валютного та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи, дотримання роботодавцем законодавства щодо укладання трудового договору, оформлення трудових відносин з найманими працівниками та яка проводиться на підставі податкових декларацій (розрахунків), фінансової, статистичної та іншої звітності, поточних реєстрів податкового та бухгалтерського обліку, первинних податкових документів, виконання вимог іншого законодавства та результатів перевірок інших платників податків.

Документальна планова перевірка – така, що проводиться відповідно до плану – графіка перевірок. Як правило, до такого плану-графіка підбираються платники податків, які мають ризики щодо несплати податків та зборів, недотримання іншого законодавства, контроль за яким покладено на органи державної податкової служби. Періодичність проведення документальних планових перевірок платників податків залежить від ступеня ризику в діяльності таких платників податків (високий, середній, незначний), і встановлюється центральним органом державної податкової

служби. Платники податків з високим, значним ступенем ризику до плана-графіка включаються найчастіше не менше ніж один раз на календарний рік, середнім і незначним відповідно – не частіше ніж раз на два та один раз на три календарні роки.

Документальна позапланова перевірка не передбачається у плані роботи органу державної податкової служби. Документальна виїзна перевірка – це така перевірка, яка проводиться за місцем знаходження платника податків або за місцем розташування власності, стосовно якого проводиться така перевірка. Щодо фактичних перевірок то вони проводяться в порядку, встановленому як ПКУ, так і іншими законодавчими актами, контроль за дотримання яких покладено на органи державної податкової служби.

Фактична перевірка здійснюється за місцем провадження платником податків, діяльності чи розташування господарських об'єктів або інших об'єктів права власності такого платника. Вона стосується дотримання норм законодавства з питань регулювання обігу готівки порядку здійснення розрахункових операцій, ведення касових операцій, наявності документа державної реєстрації, ліцензій, патентів, свідоцтв, в т.ч. виробництва та продажу підакцизних товарів, дотримання платником законодавства щодо укладання трудового договору, оформлення трудових відносин з найманими працівниками.

Фактична перевірка фізичної особи – підприємця, яка не зареєстрована платником податку на додану вартість до введення ним в дію положень щодо застосування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва та юридичної особи, яка застосовує спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, що передбачає включення податку на додану вартість, до складу єдиного податку не проводиться.

Платники податків, до яких на період з 1 квітня 2011 р. до 1 січня 2016 р. застосовується ставка 0 відсотків для платників податку на прибуток, у яких розмір доходів кожного звітного податкового періоду наростаючим підсумком з початку року не перевищує трьох мільйонів гривень і нарахованої за кожний місяць звітного періоду зарплати (доходу) працівників, які перебувають з платником податку в трудових відносинах, є не нижчим двох мінімальних зарплат розмір яких встановлено законодавством, та які відповідають одному із таких критеріїв, встановлених п. 154.6 ПКУ, (утворенні в установленому законом порядку після 1.04.2011 р.; діючі не менше 3-х років середньооблікова кількість працівників яких протягом цього періоду не перевищувала 20 осіб; зареєстровані платники єдиного податку до набрання чинності ПКУ та у яких за останній календарний рік обсяг виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) становив до одного мільйона гривень, а середньооблікова кількість працівників становила до 50 осіб (при відсутності порушення встановлених критеріїв п. 154.6 та інші платники податків, визначені в п. 154.6 ПКУ), а також самозайняті особи, сума сплачених податків яких становить не менше 5% від суми задекларованого доходу за звітний податковий період, включаються до плану – графіка не частіше, ніж раз на три календарних роки.

Зазначена норма не поширюється на таких платників податків у разі порушення ними: податкової адреси, подання податкової декларації до органів державної податкової служби, внесення змін до податкової звітності, подання відомостей про суми виплачених доходів платникам податків – фізичним особам, строків сплати податкового зобов'язання.

Проведення документальної планової перевірки забороняється за окремими видами зобов'язань перед бюджетами, крім правильності обчислення відповідно до «Порядку координації проведення планових виїзних перевірок органами виконавчої влади, уповноваженими здійснювати контроль за нарахуванням і сплатою податків та зборів, затвердженим постановою КМУ від 27.12.2012 р. № 1234» податку з доходів фізичних осіб та зобов'язань за бюджетними показниками і кредитами, що гарантовані бюджетними коштами.

Право на проведення документальної планової перевірки платника податків надається лише у випадку, коли йому не пізніше ніж за 10 календарних днів до дня її проведення вручено під розписку або надіслано рекомендованим листом з повідомленням про вручення копії наказу керівника органу державної податкової служби про рішення проведення планової документальної перевірки та письмове повідомлення із зазначенням дати початку її проведення.

У випадках планування у звітному періоді різними контролюючими органами одного й того самого платника податків така перевірка їми проводиться одночасно.

Посадові особи органу державної податкової служби мають право допуску до проведення планової документальної виїзної перевірки за наявності підстав для її проведення та за умови пред'явлення направлення, підписаного керівником органу державної податкової служби, затвердженого печаткою та копії наказу про проведення перевірки, службового посвідчення осіб, зазначених в направленні.

Тривалість проведення планових документальних перевірок для великих платників податку не повинна перевищувати 30 робочих днів, суб'єктів малого підприємства – 10 робочих днів, інших платників податків – 20 робочих днів.

Продовження строків проведення планових документальних перевірок за рішенням керівництва органу державної податкової служби становить не більш як на 15 робочих днів для великих платників податків, суб'єктів малого підприємства – не більш як 5 робочих днів, інших платників податків – не більш як на 10 робочих днів.

Матеріалами, які слугують підставою для висновків під час проведення документальної планової перевірки встановлені ст.83 ПКУ і включають:

- документи, що визначені ПКУ;
- податкова інформація;
- експертні висновки ;
- судові рішення.

Результати документальної планової перевірки оформляються у формі акта або довідки, підписаних посадовими особами органу державної податкової служби та платниками податків

Документальна позапланова перевірка здійснюється, за наказом керівника державної податкової служби і за наявності хоча б однієї з таких обставин:

- за наслідками перевірок інших платників податків, або отримання податкової інформації виявлено факти, що засвідчують про можливість порушення платником податків податкового, валютного та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на органи державної податкової служби, якщо платник податків не надасть пояснення та їх документального, підтвердження на обов'язковий письмовий запит протягом 10 робочих днів з дня отримання запиту;

- платником податку не подано в установлений законом строк податкову декларацію або розрахунки, якщо їх подання передбачено законом;

- платником податків подано органу державної податкової служби уточнюючий розрахунок відповідного податку за період, який перевіряється;
- виявлено недостовірність даних у податкових деклараціях, поданих платником податків, якщо їм не надано документально підтверджуючих документів на письмовий запит органу державної податкової служби протягом 10 робочих днів з дня отримання запиту.
- платником податків подано органу державної податкової служби заперечення до акта перевірки чи скаргу на прийняте за її результати податкове повідомлення-рішення, в якому вимагається повний або частковий перегляд результатів відповідної перевірки, або скасування за її результатами податкового повідомлення-рішення у випадку, коли платник посилається на недосліджені обставини під час перевірки та об'єктивний їх розгляд неможливий без проведення перевірки питань, що стали предметом оскарження;
- розпочато процедуру реорганізації, припинення юридичної особи (крім перетворення) або підприємницької діяльності фізичної особи – підприємця, порушено провадження у справі про визнання банкрутом платника податків чи подано заяву про зняття його з обліку як платника податків;
- платником подано декларацію, в якій заявлено відшкодувати з бюджету ПДВ, за наявності підстав для перевірки, визначених розділом V ПКУ або з від'ємним значенням ПДВ, яке складає більше 100 тис. гривень;
Документальна позапланова виїзна перевірка з підстав про відшкодування ПДВ, визначених вище здійснюється виключно щодо законності декларування заявленого до відшкодування з бюджету ПДВ або з від'ємного його значення, яке складає більше 100 тис. гривень.
- подано скаргу щодо платника податку про ненадання таким платником податків податкової накладної покупцеві або про порушення правил її заповнення у разі ненадання ним письмових пояснень та документального підтвердження на письмовий запит органу державної податкової служби протягом 10 робочих днів з дня його отримання;
- отримано ухвалу суду про призначення перевірки або постанову слідчих органів, винесену ним відповідно до закону у кримінальних справах, що перебувають у її провадженні;
- контролюючим органом державної податкової служби вищого рівня за діями або бездіяльністю посадових осіб податкового органу нижчого рівня проведено перевірку документів обов'язкової звітності платника податків або матеріалів документальної перевірки контролюючим органом нижчого рівня, і виявлено невідповідність висновків акта перевірки вимогам законодавства або неповне з'ясування під час перевірки питань, що мають бути з'ясовані для винесення об'єктивного висновку щодо дотримання платником вимог законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на органи державної податкової служби.
В цьому випадку рішення про проведення документальної позапланової перевірки приймається органом державної податкової служби вищого рівня лише тоді, коли стосовно посадових осіб відповідного органу нижчого рівня, які проводили документальну перевірку вказаного платника, розпочато службове розслідування чи порушено кримінальну справу;
- у разі одержання інформації про ухилення податковим агентом від оподаткування виплаченої (нарахованої) найманим особам (у. т. ч. документального підт-

вердження) зарплати та інших виплат та відшкодувань, що оподатковуються в т.ч. внаслідок не укладання платником податків трудових договорів з найманими особами відповідно до закону, а також здійснення особою господарської діяльності без державної реєстрації. Така перевірка здійснюється лише з питань, що стали підставою для її перевірки.

Тривалість документальних позапланових перевірок, крім перевірок платників податків, які подали декларацію, в якій заявлено до відшкодування з бюджету ПДВ більше 100 тис. грн не повинна перевищувати 15 робочих днів для великих платників податків, суб'єктів малого підприємництва – 5 робочих днів, інших платників податків – 10 робочих днів.

Продовження строків проведення планових та перевірок по запланованих перевірок можливо за рішенням керівника органу державної податкової служби не більш як на 10 робочих для великих платників податків, суб'єктів малого підприємництва – не більш як на 5 робочих днів. Обмеження підстав для проведення перевірок платників податків, визначені ПКУ, не поширюються на перевірки, що проводяться на звернення самого платника податків, або перевірки, що проводиться у межах порушеної кримінальної справи.

Працівникам податкової міліції забороняється брати участь у проведенні планових та позапланових виїзних перевірок платників податків, що проводяться органами державної податкової служби, якщо такі перевірки не стосуються оперативно – розшукових справ або розслідування кримінальних справ, порушених стосовно таких платників податків. Планова та позапланова перевірка великого платника податку може бути зупинена за рішенням податкового органу, що оформляється наказом, копія якого не пізніше наступного дня вручається платнику податків або його уповноваженому представнику під розписку, з наступним поновленням її проведення на невизначений строк.

При цьому перевірка може бути зупинена загалом на строк, що не перевищує 30 робочих днів, у разі ж необхідності проведення експертизи, отримання інформації від іноземних державних органів щодо діяльності платника податків, завершення розгляду судом позовів з питань, пов'язаних з предметом перевірки, відновлення платником втрачених документів перевірка, може бути здійснена на строк, необхідний для завершення таких процедур.

Рішення про проведення документальної позапланової перевірки приймається за наказом керівника органу державної податкової служби.

Документальною невиїзною перевіркою вважається перевірка яка проводиться в приміщенні органу державної податкової служби Проведення документальної невиїзної перевірки здійснюється у разі прийняття керівником органу державної податкової служби рішення про її проведення та за наявності обставин для проведення документальної перевірки, визначених статтями 77 та 78 «Порядок проведення документальних планових перевірок» і суттєво ні чим не відрізняються від порядку проведення документальних планових та документальних позапланових перевірок

Предметом документальної невиїзної перевірки, як і будь-якої документальної перевірки, є перевірка своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати усіх передбачених ПКУ податків і зборів, а також дотримання валютного та іншого законодавства, дотримання роботодавцем законодавства щодо укладання трудового договору, оформлення трудових відносин з працівниками та яка проводиться на підставі податкових декларацій, фінансової та статистичної звітності, реєстрів податкового та бухгалтерського обліку, їх первинних документів та іншої інформації.

Документальна позапланова невізйна перевірка здійснюється посадовими особами органу державної податкової служби виключно на підставі рішення керівника органу державної податкової служби, оформленого наказом, та за умови надіслання платнику податків рекомендованим листом із повідомленням про вручення або вручення йому чи його уповноваженому представнику під розписку копії наказу про проведення документальної позапланової невізвної перевірки та письмового повідомлення про дату її початку та місця проведення.

Присутність платників податків під час проведення документальних невізвних перевірок є не обов'язковою. Фактична перевірка здійснюється без попередження.

Акт (довідка) планових і позапланових виїзних документальних перевірок складається у двох примірниках, підписується посадовими особами органу державної податкової служби, які проводили перевірку, реєструється протягом п'яти робочих днів після дня закінчення перевірки, (при перевірці платників податків, які мають філії або перебувають на консолідованій сплаті податків протягом 10 робочих днів), і вручаються платниками податку.

Результати перевірок (крім, камеральних) оформляють у формі акта при встановленні порушень або довідки, у разі відсутності, які підписуються посадовими особами органу державної податкової служби та платниками податків або у разі наявності їх законними представниками. Строк складання акта (довідки) про результати перевірок не зараховується до строку проведення перевірки (з урахуванням його продовження після дня вручення платнику податків перевірки).

Фактична перевірка може проводитися на підставі рішення керівника органу податкової служби, оформленого наказом, копія якого вручається платнику податків або його уповноваженому представнику під розписку до початку проведення такої перевірки, та за наявності хоча б однієї з таких обставин:

- у разі, коли за результатами перевірок інших платників податків виявлено факти, які свідчать про можливі порушення платником законодавства щодо виробництва та реалізації підакцизних товарів, здійснення розрахункових операцій, ведення касових операцій, наявністю документа, що підтверджує державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців відповідно до закону патентів, ліцензій та інших документів, контроль за наявністю яких покладено на органи державної податкової служби та виникає необхідність перевірки таких фактів;

- у разі отримання у встановленому законодавством порядку інформації від державних органів або органів місцевого самоврядування, яка засвідчує про можливі порушення платником податків законодавства, контроль за якими покладено на органи державної податкової служби, йдеться про здійснення платниками податків розрахункових та касових операцій, наявності документа, що підтверджує державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців відповідно до закону, патентів, ліцензій та інших документів, контроль за наявністю яких покладено на органи державної податкової служби, виробництва та обігу підакцизних товарів;

- письмового звернення покупця оформленого відповідно до закону, про порушення платником податків встановленого порядку проведення розрахункових та касових операцій, патентування або ліцензування;

- неподання юридичною чи фізичною особою – підприємцем в установлений законом строк обов'язкової звітності про використання реєстраторів розрахункових операцій, розрахункових книжок та книг обліку розрахункових операцій, подання їх із нульовими показниками;

– отримання в установленому законодавством порядку інформації про порушення вимог законодавства в частині виробництва, обліку, зберігання та транспортування спирту, алкогольних напоїв та тютюнових виробів та цільового використання спирту платниками податків, а також здійснення функцій, визначених законодавством у сфері виробництва і обігу спирту, алкогольних напоїв та тютюнових виробів;

– у разі виявлення за результатами попередньої перевірки порушення законодавства з питань регулювання обігу готівки, порядку здійснення платниками податків розрахованих операцій, ведення касових операцій, наявності документа про державну реєстрацію, ліцензій, патентів, свідоцтв, у т. ч. виробництва та обігу підкацизних товарів, дотримання норм трудового законодавства з працівниками підприємства.

– у разі отримання у встановленому законодавством порядку інформації про використання праці найманих осіб без належного оформлення трудових відносин та виплати роботодавцями доходів у вигляді зарплати без сплати податків до бюджету, а також здійснення фізичною особою підприємницької діяльності без державної реєстрації.

Фактична перевірка, що здійснюється у разі виявлення результатами попередньої перевірки порушення законодавства з питань такої перевірки, може бути проведена для контролю одноразово протягом 12 місяців з дати складання акта за результатами попередньої перевірки.

Перед початком фактичної перевірки, з питань дотримання порядку здійснення розрахункових операцій та ведення касових операцій, податковими особами органів державної податкової служби може бути проведена контрольна розрахункова операція. Під час проведення фактичної перевірки в щодо дотримання роботодавцем трудового законодавства, перевіряється наявність належно оформлених трудових відносин, з'ясовуються питання щодо проведення обліку роботи виконаної працівником, обліку витрат на оплату праці, відомостей про оплату праці. Для з'ясування факту належного оформлення трудових відносин з працівником, можуть використовуватись документи, що засвідчують особу, або інші документи, які дають змогу її ідентифікувати.

Фактична перевірка проводиться двома і більше посадовими особами органу державної податкової служби у присутності посадових осіб суб'єкта господарювання чи його представника або особи, що фактично здійснює розрахункові операції.

Під час проведення перевірки посадовими особами, які здійснюють перевірку, може здійснюватися хронометраж господарських операцій, за результатами якого складається довідка, яка підписується посадовими особами органу державної податкової служби та посадовими особами суб'єкта господарювання або його представниками. Тривалість фактичних повірок не повинна перевищувати 10 діб. Продовження строку таких перевірок здійснюється за рішенням керівника органу державної податкової служби не більше як на 5 днів.

Акт (довідка) про результати фактичних перевірок складається у двох примірниках, підписується посадовими особами органів державної податкової служби та особою, що здійснювала розрахункові операції, і не пізніше наступного робочого дня після закінчення перевірки реєструється та вручається платнику податку.

У випадку відмови платника податків (його законних представників або особи, яка здійснювала розрахункові операції) від підписання акта (довідки) перевірки чи неможливості його вручення платнику податку посадовими особами органу держа-

вної податкової служби складається відповідний акт, що засвідчує факт такої відмови. Один примірник акта відмови (довідки) про результати не пізніше наступного робочого дня після його складання реєструється в журналі актів податкової реєстрації і вручається або надсилається платнику податків.

Якщо платник податку відмовляється від отримання акта (довідки) перевірки або його неможливо вручити з будь-яких причин, такий акт (довідка) перевірки надсилається платнику податків через пошту з підтверджуючим повідомленням проміжного документа – податкового повідомлення-рішення. У випадку, коли з будь-яких об'єктивних причин (крім помилки, допущеної контролюючим органом) повідомлення-рішення вручити неможливо податкове повідомлення вважається врученим платнику податків у день, зазначений поштовим відділенням, в повідомленні про вручення із зазначенням причини невручення.

Відмова платника податків від підписання акту перевірки або отримання його примірника не звільняє платника податків від обов'язку за результатами перевірки сплатити податкові зобов'язання.

У випадку незгоди платника податків з висновками перевірки чи фактами, викладеними в акті (довідці) перевірки, він має право подати протягом п'яти днів з дня отримання акта (довідки) перевірки свої заперечення для з'ясування причин.

Платнику податків про це надсилається відповідь у вигляді податкового повідомлення – рішення. Платник податку має право брати участь у розгляді заперечень, про що такий платник податку зазначає у запереченнях, а контролюючий орган не пізніше наступного дня після отримання заперечення, але не пізніше ніж за два робочих дні до дня їх розгляду, надсилає платнику податків відповідне повідомлення.

У розгляді заперечень безпосередню участь бере керівник органу державної податкової служби. Рішення про визначення суми зобов'язань приймається керівником органу державної податкової служби (його заступником) з урахуванням результатів розгляду заперечень.

Податкове повідомлення – рішення про стягнення заборгованості за податками при відсутності заперечень платника податків приймається керівником податкового органу чи його заступником протягом десяти робочих днів з дня, наступного за днем вручення платнику податків акта перевірки, а за наявності заперечень платника податків до акта перевірки додається висновок про результати розгляду заперечень – протягом трьох робочих днів, наступних за днем розгляду заперечень і надання (надсилання) письмової відповіді платнику податків.

Податкове повідомлення – рішення за результатами перевірки при розгляді зобов'язання відповідно до кримінально – процесуального закону або закону про оперативно – розшукову діяльність не приймається до дня набрання законної сили відповідним рішенням суду.

В акті перевірки зазначаються не тільки факти заниження, а й факти завищення податкових зобов'язань платника податків, який є об'єктом перевірки.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Податковий кодекс України*, прийнятий ВРУ від 02.12.2010 р. № 2755.
2. *Бухгалтерський облік на залізничному транспорті: теорія, методологія, практика*. За загальною редакцією д. е. н., проф. Макаренка М.В. – К.: ДЕТУТ, 2012. – 816 с.
3. *Ткаченко Н.М. «Бухгалтерський фінансовий облік: оподаткування та звітність» «Підручник 5-те видання, доповнене і перероблене / Н.М. Ткаченко. – К.: Алегра, 2011. – 976с.*